

250 ÉVE SZÜLETETT LUDWIG VAN BEETHOVEN, EMLÉKÉV LESZ 2020

A muzsika géniuszának hősie élete

Már tavaly tavaly év végén elkezdődtek a Beethoven-év eseményei, amelyekkel a zeneszerző születésének 250. évfordulójára emlékeznek. December 17-ig Németországban több ezer eseményt szerveznek, amelyek középpontjában Ludwig van Beethoven élete és művei állnak.

→NÁNÓ CSABA

Ludwig van Beethoven 1770-ben született Bonnban. Mivel december 17-én keresztelték meg, a kutatók úgy vélik, december 16-án láthatta meg a napvilágot. Akkoriban elsősorban a nagyarányú gyermekhalandóság miatt – a zeneszerző hat testvéréből is csupán ketten maradtak életben – nem sokáig vártak a gyerekek keresztelésével, így aztán a kis Ludwig szülei is siettek vele a templomba. Noha szülei vallásosak voltak, az alkohol is jelen volt a család hétköznapijában, sőt a fiatal Ludwig sokszor esett áldozatul apja részeges dührohamainak, nem kevésbé súlyos veréseket is el kellett szenvednie tőle.

Beethoven nem volt a szó klaszszikus értelmébe vett zseni, ahogyan például kortársa, Mozart, aki első zeneművét hatévesen komponálta. Apai felmenői földművesek, iparosok voltak, akik a 18. század első feléig Mechelen városában éltek. Azért a zenével is volt kapcsolatuk, hiszen a nagyapa, aki Antwerpenből Bonnba elszármazott fl amand volt, udvari karnagy, basszista volt. Ludwig édesapja, Johann ifjúkorában tenoristaként a bonni választófejedelem udvarában énekelt. Aztán 27 éves korában megnősült, feleségül vett egy 21 éves özvegyasszonyt.

Részeges, de nagyravágyó apja a kis Ludwigból is csodagyereket akart faragni. A példa, amely szemei előtt lebegett, a már említett Mozart volt. A gyerekekben bőven volt tehetség, csak hogy a gyakori tanárváltások miatt egyre bizonytalanabb lett. A fiú tehetségét mások is hamar felfedezték: 1780 körül Christian Gottlob Neefe vette kezébe zenei nevelését, közben a választófejedelem anyagi támogatásában is részesült, így aztán 10 évesen gyakorlatilag már ő tartotta el a családot. 13 évesen szonátákat írt, 15 éves korában megszületett első zongoranégyese, amit még kettő követett. Bonn jeles udvari zenekarában a brácsaszólamot játszotta, zongorán is mindinkább tökéletesítette magát, sokat alkotott, ám művei kiadatlanok maradtak.

Mozart helyett Salieri

A fiatal Beethoven tisztában volt azzal, hogy a legnagyobbaktól kell tanulnia ahhoz, hogy tudásán csiszoljon. 17

évesen elhatározta, hogy felkeresi Mozartot, aki akkoriban már nős ember volt, Bécsben élt, és mondhatni világhírű volt. Csak hogy a sors közbeszólt, és megakadályozta a találkozását: alig ért Bécsbe, Beethovennek vissza kellett fordulnia, mert meghalt édesanyja. Sosem derült ki, találkozott-e a két zseni, tény, hogy ezután Ludwignak kisebb öccseire volt gondja, és mire újra felkereshette volna Mozartot, az 1791-ben elhunyt. Beethoven végül Antonio Salieri zeneszerzőnél tanult nyolc esztendeig, aki Franz Schubertet, Liszt Ferencet és Johann Nepomuk Hummelt is tanította. 1795-től zongoraművészként ismerhette meg a közönség. Először B-dúr zongoraversenyével aratott osztatlan sikert. Innentől minden adott volt egy gondtalan, boldog, kiteljesedést ígérő élethez, ám sajnos közbejött fülbaja, amit húszas éveiben kezdett el egyre erőteljesebben problémaként észlelni.

A siket géniusz

Művei szenvedélyesen, korában tabudöngető módon szóltak, ám dallamai egy idő után minden hallgatójának fejébe és szívébe belopták magukat. Egyedülálló művész volt, akinek élete korántsem volt átlagosnak mondható, semmilyen tekintetben. A lelki és testileg meggyötört embernek egyedül a zeneiség, a hangszerei jelentették az otthont.

A zeneszerzőn elhatalmasodó siketség 1808-ban vetett véget nyilvános előadásainak. Addigra már egész Európa meghajolt tehetsége előtt, mégis gúny tárgya lett, amikor kitűdött „fogatékossága”. Hihetetlen, hogy az olyan nagyszerű zeneművek, mint a IX. szimfónia, a Missa Solemnis, a szerző utolsó korszakában születtek. Amikor teljesen elveszítette hallását, az öngyilkosság is megfordult a fejében. Mindemellett szörnyű alhasi fájdalmai is voltak, így meg lehet érteni korai visszavonulását, ami 48 éves korára tehető.

A magyar kapcsolat

Élete végéig magányosan élt a világ valaha élt egyik legnagyobb zeneszerzője, mindig elérhetetlen nők után

vágyott, vagy túlzott szenvedélyessé- gével vetett véget kapcsolatainak. Élete nagy szerelme állítólag Brunswick (vagy Brunsvik) Jozefina volt, bár a csodálatos Holdfény szonátát Székely Júliához írta. (Brunsvik Antalné Seberg Anna bárónő kérte meg a zeneszerzőt, hogy tanítsa meg zongorázni lányait. Noha Beethoven nem szeretett tanítani – az volt a véleménye, hogy tanítson az, aki nem tud komponálni –, a lányokkal kivételt tett és 18 napig foglalkozott is velük. A lányok révén Beethoven megismerkedett Brunsvik Ferencel, a lányok testvérével, aki később barátja és mecénása lett. 1808-ig háromszor látogatott el Martonvásárra, itt fejezte be az Appassionatát, amit Brunsvik Ferencnek ajánlott.)

A hölgyekkel egyébként furcsa kapcsolata volt: általában férjes asszonyokba vagy arisztokrata nőkbe lett szerelmes, végül sosem nősült meg. Zenetörténetesek azonban állítják, Brunsvik Jozefinától született egy lánya, aki a Minona nevet kapta (visszafelé olvasva: anonim).

Beethoven siketiséggel kapcsolatos válsága után kezdődött egyik legerőteljesebb alkotói korszaka. Ezt a korszakot hatalmas erejű művek jelzik, amelyek tele vannak hősiességgel és küzdelemmel; köztük találjuk az Egmont-nyitányt, hat szimfóniát, az utolsó három zongoraversenyt és öt vonós-négyest, további hét zongoraszonátát, köztük a Waldsteint és az Appassionatát, továbbá Beethoven egyetlen hegedűversenyét és operáját, a Fidelit.

A zeneszerző 1816 után írt késői darabjait mély intellektualitás, intenzív, személyes kifejezés és a formákkal történő kísérletezés jellemzi (például a cisz-moll vonós-négyes hét tételből áll, míg a leghíresebb IX. szimfóniájának utolsó tételében a zenekar mellett a kórusnak is szerepet ad). Ekkoriban komponálta többek között a Missa Solemnist, az utolsó hat vonós-négyest és az utolsó öt zongoraszonátát.

Életének utolsó évéből a következő művek maradtak ránk: egy vonósötös megkezdett vázlatának zongorakivonata (a mester halála után jelent meg); a X. szimfónia néhány vázlata; két kánon („Es muss sein” és „Wir irren

BEETHOVEN ARCKÉPE – JOSEPH CARL STIELER FESTMÉNYE (1819–20)

→**Művei szenvedélyesek, korában tabudöngető módon szóltak, ám dallamai egy idő után minden hallgatójának fejébe és szívébe belopták magukat. Egyedülálló művész volt, akinek élete korántsem volt átlagosnak mondható, semmilyen tekintetben. A lelki és testileg meggyötört embernek egyedül a zeneiség, a hangszerei jelentették az otthont.**

allesamt, nur jeder irret anders”), két vonós-négyes (op. 131 és 135) és az előző évben befejezett B-dúr vonós-négyes (op. 130) fináléja.

Beethoven 1827. március 26-án hunyt el, halálának oka súlyos májbetegség és ölmérgezés volt. A német zseni mindössze 57 esztendősen hagyta itt az árnyvilágot, több befejezetlen zeneművet hagyott hátra. Anton Sauter muzsikus költő a halottasházban levágott egy fürtöt Beethoven hajából, majd ezt az ereklyét Franz Seraphin Hözlnek ajándékozta, aki továbbajándékozta 1870-ben a Pécsi Dalárdának. Innen 1958-ban a martonvásári Beethoven Emlékmúzeumba került, azóta is itt tekinthető meg.

Megszólal a befejezetlen mű

A 2020-as Beethoven-évben különleges ősbemutatóra is számíthatunk: a X. szimfóniát egy szoftver fejezi be, a kész művet pedig április végén hallgathatják meg Bonnban az érdeklődők. A IX. szimfónia 1824-es befejezése után Beethoven leginkább vonós-négyesein dolgozott, de leveleiben utalást találunk arra, hogy újabb szimfóniát is elkezdett. Az akkoriban készült, nem is biztosan ehhez a tervezett műhöz kapcsolódó feljegyzésekből, témavázlatokból 1988-ban Barry Cooper állította össze a feltételezett szimfónia első tételét arra hivatkozva, hogy ebből 250 ütemnyit megtalált. Még ebben az évben előadták a művet a Királyi Filharmoniai Társaságban, és a mű a Londoni Szimfonikus Zenekar előadásában lemezen is megjelent. A töredékekből mesterséges intelligencia használatával egy telekommunikációs cég munkatársai a salzburgi Karajan Intézet zenetudósai, valamint zeneszerzők és Robert Levin zongoraművész közreműködésével próbálják megalkotni a szimfóniát. A jegyzetek mellett Beethoven más műveit is felhasználják: azokat egy algoritmus elemzi, és a zeneszerzőre jellemzők az új szimfóniában is felfedezhetők lesznek.

Beethoven kézírása egyik művének kottáján

HIRDETÉS

ELIT ALAKULAT
2.0

A KÁRPÁT-MEDENCE
LEGGAZDAGABB
HONFOGLALÁS KORI
TEMETŐI

**CSÍKI SZÉKELY
MÚZEUM**

2019. 11. 20.
2020. 04. 20.